

Град Ниш
Универзитет у Нишу
Православна Епархија нишка
Нишки културни центар

The Days of St. Emperor Constantine and Helena

NIŠ AND BYZANTIUM

EIGHTEEN INTERNATIONAL SYMPOSIUM

NIŠ, 3 – 5 JUNE 2019

THE COLLECTION OF SCIENTIFIC WORKS

XVIII

Editor

MIŠA RAKOCIJA

NKC

Niš, 2020

Дани Св. цара Константина и царице Јелене

НИШ И ВИЗАНТИЈА

ОСАМНАЕСТИ МЕЂУНАРОДНИ НАУЧНИ СКУП

НИШ, 3 - 5. ЈУН 2019.

ЗБОРНИК РАДОВА

XVIII

Уредник

МИША РАКОЦИЈА

НКЦ

Ниш, 2020.

Издавачи

ГРАД НИШ
УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВОСЛАВНА ЕПАРХИЈА НИШКА
НИШКИ КУЛТУРНИ ЦЕНТАР

За издаваче

Градоначелник
ДАРКО БУЛАТОВИЋ

Ректор Универзитета у Нишу
Проф. др ДРАГАН АНТИЋ

Епископ нишки
ГОСПОДИН АРСЕНИЈЕ (ГЛАВЧИЋ)

Нишки културни центар-директор
СРЂАН САВИЋ

Организациони одбор

- Патријарх српски Господин Иринеј
- Епископ нишки Господин Арсеније
- ректор др Драган Антић
- градоначелник Дарко Булатовић
- градски већник Јелена Митровски
- Академик др Љубомир Максимовић
- Академик др Вера Битракова Грозданов
- др Миодраг Марковић, доп. члан САНУ
- др Драган Војводић, доп. члан САНУ
- др Вујади Иванишевић, доп. члан САНУ
- др Миша Ракоција
- др Гиордана Тровабене
- др Бранко Вујовић
- др Каролин С. Снајвли
- др Александар Кадијевић
- др Елизабета Димитрова
- др Јоанис Сисиу
- др Хранислав Анђелковић
- др Франц Цурк
- др Атанасиос Семоглу
- др Иванка Гергова
- др Јанис Д. Варалис
- др Марта Нађ
- др Срђан Пириватрић
- др Бојана Крсмановић
- др Ирена Оретскаја
- Милица Тодоровић
- Јован Мандић
- др Ирена Љубомировић
- др Јасмина Шаранац Стаменковић
- др Миомир Васов
- др Небојша Станковић
- Горан Милосављевић

- др Јасмина Ћирић
- Олгица Давидовић, ректорат
- Ана Мишић (координатор)
- свештеник Александар Ђорђевић,
Епархија нишка (координатор)

Редакција

- Патријарх српски Господин Иринеј
- проф. др Јован Пурић, СПЦ
- Академик др Ренате Пилингер
- Академик др Љубомир Максимовић
- др Миодраг Марковић
- др Драган Војводић
- др Вујади Иванишевић
- др Миша Ракоција
- др Грем Џонс
- др Гиордана Тровабене
- др Јоанис Сисиу
- др Георги Геров
- др Иван Стевовић
- др Александар Кадијевић
- др Елизабета Димитрова
- др Радивоје Радић
- др Каролин С. Снајвли
- др Светла Петрова
- др Франц Цурк
- др Јанис Д. Варалис
- др Срђан Пириватрић
- др Атанасиос Семоглу
- др Винћенцо Ајело
- др Ирена Љубомировић
- ђакон др Ивица Чаировић
- др Јасмина Шаранац Стаменковић
(секретар)

САДРЖАЈ

<i>Elena Gkartzonika</i>	THE LONGUE DURÉE OF TRANSLATIONES AND REMOTE ADMINISTRATION IN SERBIAN LANDS: REVISITING THE LOCALIZED CONCEPTUALIZATION OF THE ORDER OF SUCCESSION IN POWER, IN THE CONJUNCTURE OF THE 13TH C.	
<i>Елена Гарџоника</i>	ДУГО ТРАЈАЊЕ И УДАЉЕНА АДМИНИСТРАЦИЈА СРПСКИХ ЗЕМАЉА: ПОТВРЂИВАЊЕ ЛОКАЛИЗОВАНОГ КОНЦЕПТА РЕДА У ПОСТИЗАЊУ МОЋИ У XIII ВЕКУ	25 – 40
<i>Васиљ Јововић</i>	СРЕДЊОВЈЕКОВНЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ И МАНАСТИРИ НА ПРОСТОРУ ЦРНЕ ГОРЕ	
<i>Vasilj Jovović</i>	MEDIÉVAL ORTHODOX CHURCHES AND MONASTERS IN THE MONTENEGRO	41 – 54
<i>Konstantinos M. Vapheiates</i>	SACERDOTIUM AND IMPERIUM IN LATE BYZANTINE ART	
<i>Константин Ваџиадис</i>	СВЕШТЕНИШТВО И ЦАРСТВО У КАСНОЈ ВИЗАНТИЈСКОЈ УМЕТНОСТИ	55 – 88
<i>Александра С. Радосављевић</i>	СУСРЕТ ПРАВОСЛАВНОГ И КАТОЛИЧКОГ СВЕТА; ДЕСПОТ ЂУРАЂ БРАНКОВИЋ И ЈОВАН КАПИСТРАН	
<i>Aleksandra Radosavljević</i>	THE MEETING OF THE ORTHODOX AND ROMAN CATHOLIC WORLD: DESPOT ĐURAĐ BRANKOVIĆ AND JOHN CAPISTRAN	89 – 104
<i>Мирослава Костић</i>	ОБНОВА СРПСКОГ ЗЛАТНОГ ДОБА У СИМБОЛИЧНОЈ ПОЛИТИЦИ РЕПРЕЗЕНТАТИВНЕ КУЛТУРЕ КАРЛОВАЧКЕ МИТРОПОЛИЈЕ У 18. СТОЉЕЊУ	
<i>Miroslava Kostić</i>	RESTORATION OF SERBIAN GOLDEN AGE IN SYMBOLIC POLITICS OF REPRESENTATIVE CULTURE OF METROPOLITAN OF KARLOVAC IN 18TH CENTURY	105 – 120
<i>Миша Ракоџија</i>	ЦРКВА СВ. ЈОВАНА ИЗНАД ГОРЊЕГ МАТЕЈЕВЦА И ЊЕНА АРХАИЧНА ТРИКОНХАЛНА ОСНОВА	
<i>Miša Rakocija</i>	CHURCH OF ST. JOHN NEAR GORNJI МАТЕЈЕВАС AND ITS ARCHAIC TRICONCHAL PLAN	121 – 158
<i>Немања Петровић</i>	ПРЕДСТАВЕ ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ НА ЕНКОЛПИОНИМА И „СТЕАТИТСКОЈ“ ИКОНИ: ПРЕДМЕТ ЛИЧНЕ ПОБОЖНОСТИ СА НЕКРОПОЛЕ СВЕТОГ ПАНТЕЛЕЈМОНА У НИШУ	
<i>Nemanja Petrović</i>	THE VISUAL PRESENTATION OF MOTHER OF GOD ON RELIQUARY CROSSES AND “STEATITE” ICON: OBJECT OF PRIVATE DEVOTION FROM ST. PANTELEIMON NECROPOLA – NIŠ	159 – 174
<i>Vania Popova, Georgi Atanassov</i>	NEW DATA ON THE APSE MOSAIC OF BASILICA NO 1 IN ZALDAPA/BULGARIA	
<i>Вања Попова, Георги Атанасов</i>	НОВИ ПОДАЦИ О МОЗАИКУ У АПСИДИ БАЗИЛИКЕ БР. 1 У ЗАЛДАПИ/БУГАРСКА	175 – 188

<i>Svetla Petrova</i>	THE CHANCEL SCREENS OF THE EPISCOPAL BASILICA (NO 4) IN PARTHICOPOLIS / BULGARIA (PRELIMINARY OBSERVATIONS)	
<i>Светла Петрова</i>	ПЛОЧЕ СА ОЛТАРНЕ ПРЕГРАДЕ ЕПИСКОПСКЕ БАЗИЛИКЕ (БР. 4) У ПАРТИКОПОЛИСУ/ БУГАРСКА (ПЛЕНИМИНАРНЕ ОПСЕРВАЦИЈЕ)	189 – 222
<i>Весна Бикић</i>	АРХЕОЛОГИЈА НАЈСТАРИЈИХ СРПСКИХ ЦРКВЕНИХ СРЕДИШТА	
<i>Vesna Bikić</i>	ARCHAEOLOGY OF THE EARLIEST SERBIAN ECCLESIASTICAL CENTRES	223 – 236
<i>Угљеша Војводић</i>	ПОГЛЕД НА РЕЗУЛТАТЕ АРХЕОЛОШКИХ ИСТРАЖИВАЊА ЦРКВЕ СВ. АПОСТОЛА ПЕТРА И ПАВЛА У РАСУ	
<i>Uglješa Vojvodić</i>	AN OVERVIEW OF THE RESULTS OF ARCHAEOLOGICAL EXCAVATIONS OF THE CHURCH OF THE HOLY APOSTLES PETER AND PAUL IN RAS	237 – 264
<i>Душан С. Рашковић</i>	ПРИМЕРИ НАЛАЗА НОВЦА У ПОМОРАВЉУ ОД IX ДО XIII ВЕКА	
<i>Đušan S Rašković</i>	EXAMPLES OF MONEY FINDINGS IN POMORAVLJE REGION, IX-XIII CENTURY	265 – 279
<i>Eugen Paraschiv-Grigore, Ioana Paraschiv-Grigore</i>	REPRESENTATIONS OF THE VIRGIN MARY ON LEAD SEALS FOUND IN DOBROUDJA	
<i>Еуген Параскив – Григоре, Јоана Параскив – Григоре</i>	ПРЕДСТАВЕ БОГОРОДИЦЕ НА ПЕЧАТИМА ПРОНАЂЕНИМ У ДОБРУЦИ	279 – 294
<i>Haluk Çetinkaya</i>	TOMB OF MANUEL KOMNENOS I, PANTOKRATOR MONASTERY AND ITS IMPACT ON STEFAN UROŠ III DEČANSKI	
<i>Халук Четинкаја</i>	ГРОБНИЦА МАНОЈЛА I КОМНИНА, МАНАСТИР ПАНТОКРАТОР И ЊИХОВ УТИЦАЈ НА СТЕФАНА УРОША III ДЕЧАНСКОГ	295 – 308
<i>Ариадна Воронова</i>	„И ПОСТАВИ КНЕЗ ЦРКВУ СВЕТУ“ - ЗАЈЕДНИЧКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ АРХИТЕКТУРЕ РУСКИХ И СРПСКИХ ЗАДУЖБИНА У XIII ВЕКУ	
<i>Ариадна Воронова</i>	„И ПОСТАВИЛ КНЯЗЬ ЦЕРКОВЬ СВЯТУ“ - ОБЩИЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ АРХИТЕКТУРЫ РУССКИХ И СЕРБСКИХ ЗАДУЖБИН В XIII ВЕКЕ	309 – 326
<i>Јасмина С. Ћирић</i>	ПЛОЧА ЧАСНЕ ТРПЕЗЕ У МАНАСТИРУ КАСТАЉАН: СИМВОЛ ЈЕЛЕНА И СВЕТЕ ГОРЕ	
<i>Jasmina S. Ćirić</i>	THE ALTAR TABLE IN THE MONASTERY KASTALJAN: SYMBOL OF THE DEER AND HOLY MOUNT	327 – 338
<i>Метин Каја</i>	REFLECTION OF THE ISLAMIC AND SASSANID ART ON THE ANICONIC DECORATION OF BYZANTINE WALL PAINTINGS IN SARPAĐOCIA	
<i>Метин Каја</i>	ОДРАЗ ИСЛАМСКЕ И САСАНИДСКЕ УМЕТНОСТИ НА НЕИКОНИЧНУ ДЕКОРАЦИЈУ ВИЗАНТИЈСКИХ ФРЕСАКА У КАПАДОКИЈИ	339 – 346
<i>Анђела Гавриловић</i>	ДЕЧАНСКЕ ЦРКВЕ МРАМОР И ЊЕГОВО ЗНАЧЕЊЕ	
<i>Anđela Gavrilović</i>	VICHROME MARBLE DECORATION OF THE DEČANI CHURCH AND ITS MEANING	347 – 370

<i>Vladimir Božinović</i>	TRACING INSPIRATION: A COMPARATIVE STUDY BETWEEN MOTIFS IN MORAVAN SCULPTURAL DECORATION AND ANATOLIAN ART FROM THE LATE 14 TH AND EARLY 15 TH CENTURY	
<i>Владимир Божиновић</i>	У ПОТРАЗИ ЗА ИНСПИРАЦИЈОМ: КОМПАРАТИВНА СТУДИЈА ИЗМЕЂУ МОТИВА У МОРАВСКОЈ СКУЛПТУРИ И УМЕТНОСТИ АНАТОЛИЈЕ ИЗ КАСНОГ 14. И РАНОГ 15. ВЕКА	371 – 380
<i>Ιωάννης Σίστου</i>	ΟΙ ΑΓΙΟΙ ΑΝΑΡΓΥΡΟΙ ΣΤΟ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΛΗΜΝΙΩΤΗ	
<i>Иоаннис Сисиу</i>	СВЕТИ БЕСРЕБРЕНИЦИ У ПРОГРАМУ ТЕОДОРА ЛИМНЈОТИСА	381 – 410
<i>Kalina Atanasova</i>	THE INSIGNIA OF THE BULGARIAN TSAR KONSTANTIN TIKH (1257-1277). ANALYSIS AND TYPOLOGY	
<i>Калина Атанасова</i>	ИНСИГНИЈЕ БУГАРСКОГ ЦАРА КОНСТАНТИНА ТИХА (1257-1277). АНАЛИЗА И ТИПОЛОГИЈА	411 – 426
<i>Elizabeta Dimitrova, Orhideja Zorova</i>	“TRACES DE “FÉMINITÉ” IN MACEDONIAN MIDDLE AGES – ART AND ARCHAEOLOGY	
<i>Елизабета Димитрова, Орхидеја Зорова</i>	ТРАГОВИ ЖЕНСТВЕНОСТИ У МАКЕДОНСКОМ СРЕДНОВЕКОВЉУ – УМЕТНОСТ И АРХЕОЛОГИЈА	427 – 442
<i>Кристина Милорадовић</i>	БОГОСЛУЖБЕНИ КАРАКТЕР ДЕЛА ПОСЛЕДОВАЊА СРПСКОГ МИНХЕНСКОГ ПСАЛТИРА	
<i>Kristina Miloradović</i>	THE LITURGICAL CHARACTER OF THE PART OF THE FOLLOWING OF THE SERBIAN MUNICH PSALTER	443 – 460
<i>Татјана Стародубцев</i>	ПРЕДСТАВА СЛУЖБЕ АРХИЈЕРЕЈА У БОГОРОДИЧИНОЈ ЦРКВИ НА ВРАЖЈЕМ КАМЕНУ	
<i>Tatjana Starodubcev</i>	REPRESENTATION OF OFFICIATING BISHOPS IN THE CHURCH OF THE HOLY VIRGIN IN VRAŽJI KAMEN	461 – 476
<i>Горан М. Јанићијевић</i>	КАРАКТЕР И КОНТЕКСТ ПРИКАЗИВАЊА ЛИКА СВЕТОГ САВЕ У XVI И XVII СТОЛЕЂУ ВАН ИСТОРИЈСКИХ ГРАНИЦА ДИЈАЦЕЗЕ НА ПРИМЕРИМА ИЗ СУПРАСЛА И ДРАГОМИРНЕ	
<i>Goran M. Janićijević</i>	CHARACTER AND CONTEXT OF DEPICTION OF SAINT SAVA IN XVI AND XVII CENTURIES OUT OF HISTORICAL BORDERS OF DIOCESE BASED ON THE EXAMPLES OF SUPRASL AND DRAGOMIRNA	477 – 492
<i>Игор Борозан</i>	ИЗМЕЂУ РЕПРЕЗЕНТАЦИЈЕ ЦРКВЕНЕ ВЛАСТИ И ПРИКАЗА АКТУЕЛНОГ: ПРЕДСТАВЕ МИТРОПОЛИТА МИХАИЛА ЈОВАНОВИЋА У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ 19. ВЕКА	
<i>Igor Borozan</i>	BETWEEN REPRESENTATION OF THE CHURCH POWER AND REALITY PRESENTATION: THE IMAGES OF METROPOLITAN MIHAILO JOVANOVIĆ IN THE SECOND HALF OF THE 19 TH CENTURY	493 – 510
<i>Ирена Љубомировић</i>	РЕЛИГИЈСКА ОРЈЕНТАЦИЈА ЧЛАНОВА ПОРОДИЦЕ КОНСТАНТИНА ВЕЛИКОГ	
<i>Irena Ljubomirović</i>	RELIGION ORIENTATION MEMEBERS' IS OF CONSTANTINE FAMILY	511 – 518

<i>Проф. др Јован Пурић</i> <i>Prof. Dr Jovan Puric</i>	ИСТОРИЈА И ЕСХАТОН HISTORY AND ESCHATON	519 – 526
<i>ђакон Ивица Чаировић</i> <i>deacon Ivica Čairović</i>	ОСВРТ НА ЛИЧНОСТ СВЕТОГ САВЕ У СРПСКОЈ НАУЧНОЈ ТЕОЛОШКОЈ ПЕРИОДИЦИ ИЗМЕЂУ ДВА СВЕТСКА РАТА A REVIEW OF THE PERSONALITY OF SAINT SAVA IN SERBIAN SCIENTIFIC THEOLOGICAL PERIODICALS BETWEEN THE TWO WORLD WARS	527 – 538
<i>Eirini Artemi</i> <i>Ирину Артеми</i>	“THE ONTOLOGY OF HUMAN PERSONHOOD IS ITS DIVINE IMAGE”, THE ANTHROPOLOGY OF ST. JUSTIN’S PPOVICH “ОНТОЛОГИЈА ЉУДСКЕ СОПСТВЕНОСТИ ЈЕ ЊЕНА БОЖАНСКА СЛИКА”, АНТРОПОЛОГИЈА СВЕТОГ ЈУСТИНА ПОПОВИЋА	539 – 548
<i>Виктор Невтески</i> <i>Виктор Недески</i>	ТО АНЕΚΔΟΤΟ «ΣΥΝΤΑΓΜΑ» ΤΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ ΑΧΡΙΔΟΣ НЕОБЈАВЉЕНА „СИНТАΓΜΑ“ АРХИЕПИСКОПА ГЕНАДИЈА ОХРИДСКОГ	549 – 560
<i>Theoni Boura</i> <i>Теони Бура</i>	ECCLESIOLOGY ACCORDING TO DUMITRU STANILOAE ЕКЛЕСИОЛОГИЈА ПРЕМА ДУМИТРУ СТАНИЛОУ	561 – 564
<i>Франц Цурк, Марија Цурк</i> <i>Franc Curk, Marija Curk</i>	ЗАТЕЧЕНО СТАЊЕ И КОНЗЕРВАЦИЈА „РУСКОГ КРСТА“ ИЗ ОЛТАРА САБОРНЕ ЦРКВЕ СИЛАСКА СВ. ДУХА У НИШУ SWELL CONDITION AND CONSERVATION AND RESTAURATION WORKS ON „RUSSIAN’S CROSS“ OF THE EPISCOPAL CATHEDRAL OF THE DESCENDENT OF THE HOLY SPIRIT IN NIŠ	565 – 574
ПРИКАЗ <i>Проф. др Миодраг Марковић</i> <i>Аиђела Гавриловић</i>	МИША РАКОЦИЈА, САБОРНА ЦРКВА У НИШУ, НИШ 2019 64. међународни Сајам књига у Београду, реч на промоцији МИША РАКОЦИЈА. САБОРНА ЦРКВА У НИШУ. ПОВОДОМ 200 ГОДИНА МАЛОГ САБОРНОГ ХРАМА, НИШ 2019	575 – 582

Ниш, Гробница са сидром, Константинов монограм, цртеж арх. М. Диманић
Niš, Crypt with an anchor, Constantine's monogram, drawing arch. M. Dimanić

**С благословом
Његове Светости
Патријарха српског Господина Иринеја**

**With the blessing of
His Holiness Patriarch Irinej
of Serbia**